

KERESZTURI FERENC

(Adalékok a 18. századi magyar pszichológia történetéhez)

Írta: Király József, a Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi-
Lélektani Intézetének adjunktusa

A magyar pszichológia történetéről egyelőre csak igen szerényen beszélhetünk. Ha nemzetközi méretekben jelentős pszichológiai hagyományokkal nem is rendelkezünk, mégis figyelemreméltó kezdeményezésekkel, problémafelvetésekkel, részleteredményekkel találkozhatunk a pszichológia rokontudományainak áttekintésekor. Szerénységünk oka tehát nem abban rejlik, hogy nincs mit feltárnunk, hanem inkább abban, hogy még ezt a keveset, de nem jelentéktelent sem tártuk fel. Nem íródott még munka a magyar pszichológia történetéről, de még ehhez az adalékok rendszeres összegyűjtését sem kezdtük meg.

A magyar orvostudomány történetének számos lélektantörténeti vonatkozása van. Igazolásul had ismertessük (a teljesség igénye nélkül) Kereszturi Ferenc életét és munkásságát, akiről pszichológusaink egyáltalán nem, orvostörténészeink is igen keveset tudtak.

Kereszturi Ferenc Sárospatakon született 1735. május 28-án. Szülei elszegényedett nemesek voltak, akik igen korán elhaltak. Kereszturi tanulmányait hazánkban kezdte, a sárospataki főiskolának volt növendéke. A főiskola anyakönyve szerint 1756. márc. 24-én subscribált, tehát az akadémiát is ott végezte, vagy legalábbis megkezdte. Későbbi moszkvai életrajzírója, Anke említi, hogy fiatal korában főleg a latin nyelv tanulmányozásával foglalkozott, amelyet annyira elsajátított, hogy folyékonyan és választékosan írt ezen a nyelven.

Arra vonatkozólag, hogy Kereszturi meddig tanult Sárospatakon s azután tanulmányait hol folytatta, biztos adataink nincsenek. Weszprémi-Csanády István, aki híres művével (*Succincta medicorum Hungariae et Transilvaniae Biographia*. Lipcse 1774, Bécs 1778.) megvetette a magyar orvostörténet alapját, úgy tudja, hogy Kereszturi a jénai egyetemen tanult, s hogy az ottani orvosi fakultáson fejezte be tanulmányait. (i. m. IV. kötet, 157. old.). Hogy valóban így volt-e, nem tudhatjuk, annyi azonban bizonyos, hogy az igen tehetséges ifjú 1762-ben Moszkvába érkezett s ugyanebben az évben megkezdte működését az ottani katonai kórházban és a sebészorvosi iskolában.

Oroszországot abban az időben úgy emlegették, mint az orvosok Mekkáját. A 18. század közepén alig volt orvos Oroszországban, busás ígéretekkel és bőkezű anyagi támogatással érték el, hogy Nyugateurópából, különösen Németországból és Hollandiából sok orvos vándorolt ki. A fiatal Kereszturit is az a nagyfokú erkölcsi és anyagi megbecsülés vonzhatta, amelyben Nagy

Péter és Katalin cárnő tudományfejlesztő politikája részesítette a tudósokat és orvosokat. Tény, hogy a Lomonoszov kezdeményezésére megnyílt moszkvai egyetem orvosi fakultásán csaknem kivétel nélkül német és holland professzorok tanítottak.

Moszkvában Kereszturi továbbra is nagy buzgalommal tanulmányozta az orvosi tudományokat. 1764-ben az Orvostudományi Kollégiumtól elnyerte a sebészi fokozatot. Harminc éves volt, amikor meghívták a moszkvai egyetem akkor megnyílt orvosi karára, ahol mint prosector (kórboncnok) kezdte meg működését, de ugyanakkor már rendszeresen előadásokat is tartott az egyetemen. 1778-ban a bonctan és sebészet professzora lett és hat évvel később megkapta az orvostudományok doktora címet. 1804-ben az Orvosi és Fizikai Tudományok Társaság elnökévé választották meg. Mintegy negyven évig tanított a moszkvai egyetemen, 1811-ben, hetvenhat éves korában halt meg agyvérzésben.

Kereszturi tudományos és pedagógiai munkássága rendkívül széleskörű volt. Sebészetet, anatómiát, neurológiát adott elő rendszeresen, felhasználta saját kutatási eredményeit, de szívesen hivatkozott neves kortársakra is. A moszkvai egyetem akkori előadáshirdetményében olvashatjuk, hogy a sebészetet Ludwig, a splachnológiát (zsigertan) pedig a párizsi Winslow nyomán tárgyalta. Sebészeti előadásaiban különösen sokat hivatkozott Plenck József Jakabra, a bécsi születésű híres magyar orvostudósra, akinek sebészeti, anatómiai, bőrgyógyászati könyvei akkor igen híresek voltak, műveit még japán nyelvre is lefordították. Kereszturi előadásai során felhasználta az összehasonlító bonctan és szövettan akkori kutatási eredményeit, egyike volt az elsőeknek, akik mikroszkóppal látható bonctani-szövettani készítményekkel, metszetekkel demonstráltak előadásaikon. A moszkvai egyetemnek fennállása első évtizedeiben már voltak mikroszkópjai. Kétségtelen, hogy a mikroszkópikus módszer felhasználásában, mind a kutatás, mind az egyetemi oktatás terén Kereszturi úttörő volt. Ezt az érdemét több orosz orvostörténeti munka egybehangzóan elismeri. Sz. Sevirjov írja a moszkvai egyetem történetéről írott művében, idézve az akkori előadási hirdetményekből: »Be fogja mutatni az emberi test felépítését, művészien szétszedve és preparálva azt. Hogy pontosabban meghatározza az élő test sok részének funkcióit, be fogja mutatni ezeknek a szerveknek a felépítését különféle állatokon is. Az anatómiai-fiziológiai kísérletek lefolytatásán ezért néha élő állatokat is fel fog vágni. A legkisebb részek finom szerkezetének vizsgálatánál a mikroszkópot veendi segítségül«. (Sz. Sevirjov: A moszkvai egyetem története, Moszkva, 1855. 230. old.) A korabeli feljegyzések szerint Kereszturi igen jó szónok lehetett, egyes források szerint előadásait »felülmúlhatatlan stílusban« tartotta. Habár műveit latinul írta, oroszul is igen jól tudott, de magyar anyanyelvét sem felejtette el. Amikor 1780-ban Katalin cárnő meghívására II. József osztrák császár meglátogatta a moszkvai egyetemet, Kereszturi magyar verssel üdvözölte.

Kitűnő gyakorló orvos is volt, hírnevét tulajdonképp az 1771-es nagy pestis és kolerajárvány idején szerezte meg, amikor nagy odaadással, életének veszélyeztetésével gyógyította Moszkva népét. Mintegy harminc évig államférfiak és a moszkvai egyetem vezetőinek háziorvosa volt.

Kereszturi műveinek alapját azok a latinnyelvű beszédek képezték, amelyeket egy-egy ünnepélyesebb alkalommal mondott el a moszkvai egyetemen s amelyeket azután szintén latinnyelven kinyomatott. A moszkvai egye-

tem könyvtárában három latinnyelvű műve maradt fenn, ezek a következők: *Dissertatio de cognoscenda vita ut intima corporis humani indo clarius elucescat.* 1783. (Az élet megismeréséről szóló beszéd, az emberi test belső természetének élesebb megvilágítása céljából.) — *Oratio de politia medica ejusque in Rossia usu.* 1795. (Az orovosi közfelügyeletről és annak oroszországi alkalmazásáról tartott beszéd.) — A pszichológusokat különösen érdekelheti az a beszéd, amelyet 1778-ban mondott el a következő címmel: *Oratio de sensationibus tam in tuenda sanitate, quam in corrigenda adversa valetudine, homini necessaria et amica auxilia prae-bentibus.* (Az egészség megtartásával, valamint a leromlott egészségi állapot helyreállításával kapcsolatos, az embernek nélkülözhetetlen, hasznos segítséget nyújtó érzetektől tartott beszéd.) E munkát elsősorban az érzeteknek szentelte. A lelki élet ez elemi mozzanatának vizsgálata Oroszországban Lomonoszov kutatásaival indult meg, aki olyan tudományos érzetelméletet alkotott, amellyel megteremtette az orosz materialista pszichológia alapjait s akinek egyes tételeire (pl. a színek érzékelése) a mai lélektan is utal.

Kereszturi e munkájának első részében történeti szempontból közeledik az érzetek problémájához és azokat kialakulásukban, fejlődésükben vizsgálja. Kísérletet tesz arra, hogy az érzetek fejlődését a filogenezis irányában kövesse és »sok nemzedék érzet-össztapasztalatára« utal. Hisztorizmusra igen nagy jelentőséggel rendelkezett korában, mert az akkori filozófiai, pszichológiai nézeteket, még a materialista álláspontokat is a mechanisztikus statikusság jellemezte. Kereszturi általában a materializmus álláspontján állt, lélektani felfogásának középpontja az a tétele, hogy a pszichikum, a tudat azokból az érzetektől ered, amelyeket az anyagi világ vált ki az érzékszervekben. »Az érzetek a fő tanítómestereink« — fejezi be művének első részét, célozva arra, hogy minden megismerés végső forrása és kezdeti stádiuma az érzékszervi tapasztalat.

Munkájának következő részében azt a kérdést vizsgálja, vajon hogyan folyik le az érzékelés folyamata, »hogyan mozgatja a lelket?« E kérdésben igen sokat idézi Lucretiust, egy hosszabb részt idéz a *De rerum natura*-ból s azt a következtetést vonja le, hogy a testek az érzékszerveinkbe jutott képekkel az idegeken keresztül a tudathoz jutnak, az érzékszervek különböző struktúrája az érzetek megkülönböztetését szolgálja. A materialista exaktság szempontjából már maga az a tény is figyelemreméltó, hogy Kereszturi csatlakozik a kérdésnek ahhoz a megfogalmazásához, amelyet Lucretius adott meg. Megőrzi Lucretius eredeti sémáját s a fiziológia, neurológia akkori eredményeivel egészítette ki azt.

Kereszturi többször hangsúlyozta azt a tényt, hogy az érzékszervben keletkezett inger az idegeken keresztül az agyhoz irányul és azt mondja, hogy csak nagyon nehezen tudjuk követni az impulzus további terjedésének útját. Az anatómia még nem tájékozódott eléggé a nagyagy idegeinek labirintusában, éppen ezért ez utóbbi kérdésről csak keveset mondhatunk. Kereszturi az ilyenfajta analízist időelőttinek tartja és szerényebb célt tűz maga elé: fel akarja tártani a szenzorikus és motorikus, érző és mozgatóidegek anatómiai és működésbeli különbségeit, mert ezek az idegek »a lélek két fő erejét«, az érzeteket és az akarati cselekvést valósítják meg. Részletesen ír a szenzoros és motoros idegek

O R A T I O

*De sensationibus tam in tuenda sanitate, quam in
 corrigenda adversa valetudine, homini necessaria
 et amica auxilia praebentibus.*

DIE NATALI
 POTENTISSIMAE
 INVICTISSIMAE
 AC
 CLEMENTISSIMAE
 CATHARINAE
 ALEXIEWNAE

OMNIVM RVSSIARVM
 IMPERATRICIS
 ET
 AVTOCRATORIS
 MAGNAE DOMINAE

SEMPER AVGVSTAE ET SEMPER VICTRICIS
 RECITATA
 ANNO 1778 DIE 21 APRILIS
 IN PVBLICO CONVENTV
 CAESAREAE MOSCVENSIS VNIVERSITATIS

A
 FRANCISCO KERESTVRI
Anatomiae et Chirurgiae Professore P. Extr.

MOSCVAE
 Typis Vniuersitatis Caesareae.

Kereszturi Ferenc 1778-ban kiadott művének címlapja.

SOLEMNITATEM ANNIVAM,
 . XXVIII Iunii recurrentem,
 QVOD
 AVGVSTISSIMA
 AC
 POTENTISSIMA
 OMNIUM ROSSIARVM
 IMPERATRIX
 ET
 AVTOCRATOR
 CATHARINA II,
 CLEMENTISSIMA PATRIAE MATER,
 THRONVM ROSSICVM CONSCENDERIT.
 INDICIT

*Franciscus Kereszturi, Collegiorum Assessor, Anot. et Chirurg. P. P. O.
 Acad. Imp. Nar. Curios. Collega.*

Qui discret de cognoscenda vita, vt intima corporis
 humani indoles clarius eluceat.

Anno 1783, die xxx. Iunii.

Typis Caesareae Mosquensis Vniuersitatis apud N. Nowicow.

anatómiai elhelyezkedéséről. A funkcionális, rendeltetésbeli különbség bizonyítására példákat hoz fel az orvosi gyakorlatból.

Munkája utolsó részében, amelynek témájául az érzékenység különböző fajaival való foglalkozást tűzi ki, figyelemreméltó közléseket tesz a belső érzékelésről, a belső és külső érzékelés elhatárolásáról. Az érzékszervek és a bőr érzékenységét a *sensus*, az izmok érzékenységét a *sensibilitas* és a belső szervek érzékelő adottságait a *sensatio* terminussal jelöli meg. A belső szervek idegeit vitális és szenzatorikus idegekre osztja fel. A kérdések mély ismeretével írja le a belső szerveket és az izmokat innerváló idegeket és beszédét azzal az ígérettel fejezi be, hogy legközelebb az elmondottakat állatkísérleteken fogja bemutatni.

Kereszturi munkája nemcsak a szerző egyéni tehetségéről tanúskodik, hanem a 18. századi orosz felvilágosodás pszichofiziológiájának viszonylag magas színvonaláról is. Figyelembevée az anatómia és fiziológia akkori legújabb eredményeit s saját kísérleteit bátran felhasználva dolgozott ki alapvető neurológiai tételeket a motoros és szenzoros idegek rendszerében.

Kereszturi neurológiai megállapításaival kapcsolatban felmerültek bizonyos prioritás-viták. R. G. Gurova, egyik méltatója azt állítja, hogy Kereszturi neurológiai tételeivel megelőzött egyes nyugati kutatókat, pl. az angol Charles Bellt, vagy a német Ph. F. Walthert. Kétségtelen, hogy Bell, akinek halhatatlan érdemei vannak az idegrendszer kutatásában, és Walther 1811-ben, ill. 1808-ban közzétették felfedezéseiket, Kereszturi pedig már 1778-ban. Ugyanakkor azonban az is tény, hogy a motoros és szenzoros idegekről a német Albrecht von Haller 1750 körül, tehát mind Kereszturi, mind Bell előtt már részletesen írt, az angol Cullen pedig 1777-ben, egy évvel Kereszturi művének megjelenése előtt közölt hasonló tételeket kísérleti vizsgálódások alapján. Hogy e tételekben, felfedezésekben kié valójában az elsőbbség, nem feladatunk vizsgálni, ehhez az említett szerzők műveinek összehasonlító tanulmányozására lenne szükség. Annyi azonban bizonyos, hogy Kereszturi a pszichofiziológiai kérdések vizsgálatában az elsők között haladt. Tudományos felfogásának kétségtelen érdeme, hogy nem kerítették hatalmukba a kor egyházas, üres filozófiai spekulációi, fiktív idealisztikus teóriák helyett az exakt természettudományos kísérletezés útján haladt, következtetéseit mindenkor kísérleti tényanyagból merítette. Említettük, hogy felfogása általában materialista volt. Nem volt ugyan harcos egyéniség, de az a módszer, ahogyan az egyes pszichológiai problémákhoz közeledett, kétségkívül a materialis alápól. kiinduló, a tényeket exakt, természettudományos módon feldolgozó kutatóra utal. A harcos materialista kiállás egyébként is veszélyes volt abban az időben. 1774, a Pugacsov-felkelés elfolytása után a moszkvai egyetemen fokozatosan nőtt az egyházi és világi cenzura ereje. A pravoszláv egyház és a cári cenzura minden törekvése arra irányult, hogy elfojtsa a haladás, a szabadongondolkodás csiráit. D. Sz. Anyicskov ateista könyvét a pravoszláv egyház papjai hóherral égettették el, a könyv szerzőjét pedig elüldözték a moszkvai egyetemről. Kifejezetten materialista szellemű cikkek álnéven, allegorikusan jelenhettek csak meg. Ilyen munkák közé sorolhatunk egy névtelenül megjelent cikket: »Egy új Pithagoras-követő utazása a mikrokozmoszban«. A cikk a materialista jellegű pszichológiai nézetek egész rendszerét adja. A szerző, hogy leplezze a materialista eszmék propagálását s hogy megkerülje

a cenzorok éberségét, ezt az alcímet választotta: „Fordítás franciából”. Ebben az időben az ilyen hamis alcímek igen divatosak voltak. A cikk allegorikus formája ugyancsak a maszkírozás céljait szolgálta.

Az ismeretlen szerző az ember pszichikai tevékenységének elemzését úgy tünteti fel, mint érdekes utazást egy mikrokozmoszban, azaz egy filozófus és egy kacér nő fejében. „Miután nehézség nélkül behatoltam a filozófus fejébe; siettem, hogy minél előbb az agyhoz érjek” — írja. Aztán következik mindannak érdekes leírása, amit ott látott, a lelket keresve. „Hamarosan egy nagy a téren találtam magam, amelyhez öt széles utca vezetett, ezek az utcák az öt érzékszerv nevét viselték. Ezeken az utcákon állandóan különböző árukat szállítottak, érzeteket, képzeteket. Egy erős teherhordó, akinek a neve memória volt, mindent összeszedett, amit csak tudott és raktáraiba vitt.” „Ezután — folytatja a szerző — a megismerés folyamatába bekapcsolódik az értelem, amelynek a funkciója abban áll, hogy áttekintse az érzékszervek által közvetített és a memória által már részben rendszerezett benyomásokat. Az értelem e benyomások közül igen sokat egy kémiai, azaz a megkülönböztetés laboratóriumába küld át, ahonnan ezek lepárlás után a fogalmak tárházába kerülnek”. Az érzékszerveknek ilyenképpen feldolgozott adatai az ember cselekvésének forrásaivá válnak. Az ember értelme fogalmakból indul ki, ítéleteket alkot és következtetéseket von le, határozatokat hoz és „ezeket teljesítés végett az akarathoz továbbítja”. Az akarati aktust végső fokon azok a benyomások határozzák meg, amelyeket az ember a külvilágtól nyer — állapítja meg.

Amint látjuk, az ismeretlen író elemzésnek vetette alá a lelki folyamatokat, anélkül, hogy magára a lélek-fogalomra hivatkozott volna. Most azonban azt a célt állítja maga elé, hogy megkeresse a filozófus fejében a lelket, mint külön szellemi szubsztanciát. „Descartes nyomán először is egy fenyőtörzsbe mentem be, de nem találtam meg azt, amit kerestem”. (Ismeretes, hogy Descartes felfogása szerint a lélek székhelye az agyban a tobozmirigy, a glans pinealis.) „Ekkor nem kételkedve abban, hogy az újabb szerzők egyikének mégis igaza lesz, tovább kerestem, de kívánságom nem teljesült. Miután összes próbálkozásom eredménytelen maradt, lemondtam arról, hogy a lelket megtaláljam az ember fejében, szándékom az, hogy tudatára adjam a filozófusoknak, hogy a fejben még nyomát sem találni a léleknek”.

Miután a filozófus fejét áttanulmányozta, a szerző újabb allegorikus utazásra indul egy másik mikrokozmoszba, egy nő fejébe. A szerző célja itt, úgy látszik az, hogy megmutassa az emberek közötti karakterkülönbségeket, a jellemző individuális jegyeket. És ugyan kinek a feje különbözik annyira a filozófus fejétől, mint egy nő feje? A szerző folytatja allegóriáját és — szellemes maliciával — olyan képet fest elénk, amely sokban különbözik az előzőtől. „A nő fejében a téren a mozgás sokkal rendszertelenebb volt, mint a filozófus fejében. Azt gondoltam, hogy egy nagy kirakodó vásárban vagyok, minden fajta érzet sietősen tolongott és megtöltötte mind az öt utcát, a memória egyáltalán nem törődött azzal, hogy rendbeszedje őket. Megkérdeztem, hogy hol találhatom meg az emberek érdeklődésére oly méltán számottartó úrnőt, a lelket? Mit beszélsz nekünk lélekről — felelte minden megkérdezett — mi itt nem ismerünk semmiféle lelket!”

A cenzura és az üldözések ellenére is igen erős materialista ellenzék alakult ki a 18. század végén Oroszországban, amely éppúgy szemben állott a pra-

voszláv egyházzal, mint a Leibnitz-Wolff-féle filozófiával és spekulatív pszichológiával. Kétségtelen, hogy Kereszturi is e felvilágosodás jegyében álló táborhoz tartozott, aki orvosi és természettudományi kísérleteivel foglalt állást a spekulatív rendszerek ellen. Az exakt természetkutatásnak, a felvilágosodásnak akkor már igen sok híve volt Oroszországban; N. A. Radisev, a 18. századi orosz pszichológia és pedagógia vezéralakja, N. Tyeplov, aki szembeszállt az innatizmussal és determinizmussal, A. Lubkin, a logika és ismeretelmélet úttörője, a pedagógus N. I. Novikov, a filozófus D. Sz. Anyickov s Kereszturi mellett több fiziológus és orvos, Sz. Beszmertnij, M. I. Szkiadan és mások.

A 18. századi orosz felvilágosodás idejében Kereszturin kívül több neves magyar orvos is működött Oroszországban. Köztük jelentős egyéniségek is voltak, mint pl. Orlay János, az akkori pétervári orvosakadémia titkára, vagy Paecken Keresztély, akinek oroszul írt híres gyógyszer-tani művét többször kiadták. Moszkvában működött Gyöngyösi Pál is, akinek apja, miután hazánkban antiklerikális verse miatt kiűldözték, Hollandiában lett professzor. Mivel fia onnan ment Oroszországba, hollandnak hitték (Csiszto-vics: Az első orvosi iskolák Oroszországban, 1883.), a neves biográfus, Richter Gion-Gioss-ra torzítja nevét és németnek hiszi. (Geschichte der Medizin in Russland, Moszkva, 1812-19. III. kötet, 447. old.) Az Oroszországba származó magyar orvosok közül a legtöbb neves tudós lett és nagy karriert csinált. Érdekes, hogy Katalin cárnő emlékirataiban (Mémoires de l'Imperatrice Catharina II., Herzen németül is kiadta 1859-ben) nem tesz említést róluk, holott közülük nemegyz személyes szolgálatába szegődött, pl. Gyöngyösi Pál 1766-ban udvari orvosa lett.

A magyar orvostörténet sok figyelemreméltó pszichológiai vonatkozással rendelkezik. Reméljük, hogy a Kereszturi Ferenc-el kapcsolatban bemutatott néhány szerény adat buzdítást jelent további szélesebb és mélyrehatóbb kutatásokra.

Források: Néhány adat szíves átadásáért köszönetem tolmácsolom H. Sz. Kostojanc professzornak (Moszkva), Bakos József főiskolai tanárnak, Ujszász Kálmán főkönyvtárosnak és Berndorfer Alfréd orvostörténésznek.

Anke: Kereszturi F. életrajza. A moszkvai egyetem professzorainak és előadóinak biográfiai szótára az egyetem alapításának napjától. Moszkva, 1855. 404—406 oldalakon ír Kereszturiról.

Demkó Kálmán: A magyar orvosi rend története, Bp. 1894. Kereszturit nem ismeri.

R. G. Gurova: A 18. századi moszkvai egyetem haladó pszichológiai gondolkodása. Szovjetszkaja Pedagogika, 1952. 6. sz. 52—79. old.

H. Haeser: Geschichte der Medizin, I.—II. Jena, 1881.

A. Hirsch: Biographisches Lexikon der hervorragenden der Aerzte aller Zeiten un Völker. Leipzig und Wien, 1886. III. kötet, 457. old.

Magyary-Kossa Gyula: Magyar orvosi emlékek. Értekezések a magyar orvostörténelem köréből. I.—IV. kötet. Bp. 1940. Kereszturit a IV. kötet 97. old. említi.

W. M. Richter: Geschichte der Medizin in Russland. I.—III. kötet Moszkva, 1812—19. III. kötet, 354—355. old.

- Schwarz Ignác: Magyar orvosok orosz szolgálatban. Vasárnapi Ujság, 42. évf. 1895. 13. sz. 202. old.
- Sz. Sevirjov: A moszkvai egyetem története, Moszkva, 1855. 230—231. old.
- Sz. L. Szobol: Mikroszkópkutatások a 18. századi Oroszországban. Moszkva-Leningrád, 1949. 366. old.
- Weszprémi-Csanády István: Succincta medicorum Hungariae et Transilvaniae Biographia. I.—IV. kötet. Lipcse 1774. Bécs 1778. Kereszturit említi: IV. kötet 65, 157 és 506. old.

Керестури Ференц

Жизнь и деятельность его — данные для истории венгерской психологии и для венгерско—русских научных связей прошлого. Родился он в Венгрии, в Шарошпатаке, в 1735. году. Своё учение он начал в тамошнем вузе, а потом продолжал в городе Ена. Он приехал в Москву в 1762. году, начал свою деятельность в Московском Университете прозектором. Систематично читал лекции по анатомии и хирургии. В 1778. году он стал профессором. Во время большой эпидемии 1771. года он самоотверженно лечил народ Москвы. Умер после сорокалетней профессорской деятельности в 1811. г. году.

Сохранилось три его произведения на латынском языке, в которых он отчитывался о своих физиологических и неврологических попытках. Одну работу он посвятил проблеме ощущений. Как материалистический врач и естествоиспытатель, он присоединялся к сторонникам русского просвещения и прогресса XVIII. века. Его труды и сегодня можно найти в библиотеке Московского Университета.

Автор этого исследования и этим путём выражает благодарность профессору Х. С. Коштыянцу (Москва), у кого он получил ценный материал относительно жизни и научной работы Керестури.

François Kereszturi.

Sa vie et son oeuvre scientifique sont une contribution importante à l'histoire de la médecine et de la psychologie hongroises. Il naquit à Sárospatak (Hongrie) en 1735. Il commença ses études au collège de Sárospatak, puis il étudiait à l'université d'Iéna. Il arriva à Moscou en 1762, où il enseignait pendant quarante ans l'anatomie et la chirurgie. Lors de la grande épidémie de 1771, il guérissait les habitants de Moscou avec dévouement. Il mourut en 1811.

Il nous est resté de François Kereszturi trois ouvrages en latin, qui se trouvent à la Bibliothèque de l'Université de Moscou. L'un de ses ouvrages, consacré au problème des sensations, a un intérêt particulier du point de vue de la psychologie. Comme médecin et naturaliste matérialiste il fut un adepte fervent du Siècle de la Lumière. Il enseignait l'anatomie et la chirurgie d'après le parisien Winslow; dans sa jeunesse François Kereszturi fut l'élève de Pierre de Hache, le fameux médecin à Moscou.